

Danilu Slivniku v spomin

Luka Lisjak Gabrijelčič

mav•er•ick, n.

1. An unbranded range animal, especially a calf that has become separated from its mother, traditionally considered the property of the first person who brands it.

2. One that refuses to abide by the dictates of or resists adherence to a group; a dissenter.

adj.

Being independent in thought and action or exhibiting such independence.

Na svete tri kralje se je v Ljubljani s strelom v glavo ubil moški poznih srednjih let. Tragična novica, ki pa si ne bi prislužila kaj več od krajše omembe v rubriki »Črna kronika«, če ne bi šlo za enega najpomembnejših slovenskih publicistov zadnjih dveh desetletij. Nenavadno je, da si je kljub temu prislužila ravno tolikšno ali še manjšo pozornost.

Danilo Slivnik je bil kontroverzna osebnost, hkrati pa eno najbolj izvirnih in vplivnih novinarskih imen naše kratke demokratične zgodovine. Umrli je v dneh, ko je slovenska politikantska razdeljenost dosegla vrhunec. Mnogi so ga imeli za enega od podžigalcev te razdeljenosti: navsezadnje je k slovenskemu političnemu diskurzu trajno prispeval z iznajdbo sintagme »Kučanov klan«. Toda Slivnik je bil v resnici velik demistifikator: vse svoje novinarske napore je vložil v to, da bi razgalil igre stvarnih interesov, ki so se bile za zastorom sklerotičnih ideoloških delitev. To so bile kalne in pogosto surove igre; v njih je, predvsem v zadnjih letih, sodeloval tudi sam, čeprav nikoli kot glavni igralec. Strast opazovalca je v njem vedno znova premagovala *libido dominandi*, slo po obvladovanju. Zato je bil vedno bližje novinarstvu kot politiki (va-

njo je najneposredneje vstopil leta 1996, ko je na listi SDS neuspešno kandidiral za poslanca). Prav v novinarstvu je zapustil svoj najtrajnejši doprinos. Bil je dolgoletni sodelavec časopisa *Delo*, njegov dopisnik iz Moskve v času *perestrojke* ter notranjepolitični urednik v prelomnem obdobju demokratizacije, osamosvajanja in začetka tranzicije; sredi devetdesetih je postavil na noge revijo *Mag* in jo deset let urednikoval; z ustanovitvijo dnevnika *Jutranjik* je poskušal vnesti več pluralnosti v medijsko krajino; nazadnje se je vrnil na *Delo* kot predsednik uprave. Prav na tem položaju je *libido dominandi* usodno prevladal nad strastjo opazovalca. Tega mu zaprta in zaprašena slovenska novinarska srenja tudi ob smrtni uri ni znala odpustiti. Njena nizkotnost in pomanjkanje čuta za najosnovnejše civilizacijske norme sta prišla do izraza v tistih hladnih januarjskih dneh, ko so bili molk, zadrega in šakalsko lajanje glavnih spremljevalci na njegovi poslednji poti. Priznam: Danila Slivnika sem imel rad. Predvsem zato, ker je bil človek, ki ga ni bilo enostavno imeti rad. Bil je tip človeka, ki nikoli ni ravnal z namenom, da bi vzbujal občudovanje ali simpatijo. To je bil ključ do njegovega šarma. Mnogi

so ga občudovali, čeprav ga niso marali; mnogim je bil všeč, čeprav ga niso občudovali. Sam sem spadal med slednje. Ni iskal priljubljenosti, temveč je vedno skušal podžgati polemiko s svojimi pronicljivimi, bistrimi nastopi, ki so bili izjema v dolgočasni močvari slovenskega žurnalizma. Bil je oseba z machiavellijevskim duhom v najboljšem pomenu besede, velik intelektualni lisjak, usodno razpet med spontanim disidentstvom in preišljenim oblastništvom.

Do obisti in bolje od kogarkoli drugega je poznal realnost slovenske tranzicije in se uprl temu, da bi jo anemično opazoval skozi zrcala ideoloških projekcij. Vedno je poskušal prodreti do tega, kar je razumel kot bistvo zgodovinskega obdobja – do otipljivega, umazanega, konkretnega, komičnega in surovega boja za oblast. V nasprotju s tem, kar so mu pogosto očitali, tega boja ni mistificiral: razgaljal ga je. Nečesa njegovi kritiki niso nikoli znali razumeti: v svojem površnem moralizmu so domnevali, da mora vsakdo, ki kritizira oblast, to tudi sovražiti ali jo vsaj prezirati. Kakšna zmeta! Slivnik oblasti ni sovražil: fascinirala ga je. Nekatere njene akterje je spoštoval, večino je preziral. Ampak ravno zato, ker ga je *oblast kot taka* fascinirala in jo je, na svoj način, ljubil, je bil sposoben prodorne in neizprosne analize njenih mehanizmov, kakršne je bil na Slovenskem v zadnjih desetletjih zmožen le malokdo drug.

Morda je vse, kar pišem o Slivniku, napačno. Morda je plod moje zmotne predstave o človeku, čigar kariero sem spremljal le od daleč in bežno, a vselej z zanimanjem. Srečal sem ga enkrat samkrat v življenju. Bil je skoraj pred natanko dvanajstimi leti, pozimi leta 1999. Tedaj je v Konzorciju predstavljal svojo novo knjigo *Potnikovo poročilo*. Predsta-

vitev se je začela ob petih popoldne, tja sem prispel z enourno zamudo. Bilo je po eni izmed zabav, na katerih sem kot bruc spoznaval sladkosti ljubljanskega nočne življenja. Spomnim se, da sem nosil dolg plašč, ki je zaudarjal po razvratu. Pritekel sem v prvo nadstropje, pobral izvod knjige in ga nesel do Slivnika, ki se je med odhajajočo množico zaustavil v razgovoru z mlajšim intelektualcem iz kroga *Nove revije* (če me spomin ne vara, je bil to Brane Senegačnik). Z varne razdalje sem pristopil do njiju in Slivniku ponudil knjigo v podpis. Pričakoval sem, da jo bo površno podpisal in nadaljeval pogovor. A nepričakovano je obmolknil, me ostro premeril s pogledom in rekel

vost in neizvirnost naših elit ter požrešni cinizem klientelnih skupin, ki so se nabrale okoli njih; za igračkanje na peskovniku kulturnega boja; za apolitičnost in papagajsko samovšečnost urbanih srednjih slojev ter topoumni revanšizem njihovih podeželskih in predmestnih rivalov; ter, nazadnje, za sentimentalizem, zavrtost in samozadovoljstvo naših ljudskih množic. Pred vsem tem je Slivnik dolgo svaril: to je počel vztrajno, s preprosto, hudobno in marsikdaj nezavedno virtuoznostjo, ki so je zmožni le veliki pisci. Nemara je to počel predolgo; predvsem pa je bil pri tem preveč osamljen. Naposled se je naveličal vloge Kasandre. Preveč je ljubil radosti življenja, da bi se

defetizma s strani človeka, ki se nikoli ni ustrašil spopada, sančopansovskega Don Kihota, namazanega z vsemi žavbami, ki je dobro poznal notranjost sodnih in marsikaterih drugih dvoran?

Slivnik je nazadnje, nasprotno od Prešernovega Črtomirja, »posnel Katorna Utikana«.1 Postal je eden od mnogoštevilnih Slovencev, ki so se odločili, da sami končajo svoje življenje. V krščanski, zlasti v katoliški etiki, velja samomor za zavrženo dejanje. Morda se tu skriva delni odgovor za molk, ki je spremljal njegovo smrt. Spomnili so se ga le nekdanji najožji sodelavci; celo nekateri izmed njih so molčali. Samomor je del slovenskega vsakda-

Z malo več osebnega poguma bi bil lahko postal moška verzija Oriane Fallaci; z malo manj poñlepa in več intelektualne discipline bi lahko postal slovenski Indro Montanelli; z malo več rafiniranosti in izobrazbe bi lahko bil naš Christopher Hitchens. Za vse troje mu je primanjkovalo moralne ogorčenosti.

sogovorniku: »Vidiš, Brane, takšni morajo brati to knjigo!« Domnevam, da je s tem mislil – *tako mladi*.

Senegačnik je bil tedaj star približno toliko, kolikor sem danes jaz. *Tempus fugit*. Slivnikova smrt je prišla kot opomin, da živimo v prelomnem času, ko se neko obdobje končuje in se začenja novo. Dokončno se je končala tranzicija. Prispel je račun za vse nedoslednosti naše mlade demokracije: za vsa zavlačevanja in pometanja pod preprogo, za vsa sprenevedanja in dremanja na lovoriakah »zgodbe o uspehu«, za vse populizme in anahronizme; za prepočasno, površno modernizacijo naših družbenih in ekonomskih sistemov; za naše šibke, preobilne in neokretne institucije; za lenost, podkuplji-

predolgo boril z mlino na veter.

Toda kritična žilica mu ni dala miru: v zadnjih mesecih pred smrtjo se je zopet začel oglašati v javnem prostoru. Njegove analize so bile kirurško natančne in bolj pronicljive kot kadarkoli prej. Izgubljene iluzije so pripomogle k izostritvi njegovega pogleda: tik pred smrtjo je jasnost in natančnost njegove družbene in politične kritike dosegla vrhunec. Mnogi pa so opažali, da so taiste izgubljene iluzije, ki so bistrile njegovo kritičnost, povečevale otopelost njegovega moralnega čuta. Mogoče ga je prav izguba smisla, ki neizogibno spremlja prezgodaj opuščeni boj, potopila v brezup, ki ga je pahnil v tragično dejanje. Kako naj si drugače razložimo nenadni akt skrajnega

na, a za večino še vedno predstavlja tabu. Še o smrti nekdanjega ljubljanskega župana Hribarja, tega osivelega predhodnika Jana Palacha, se govori zadržano, na pol v zadregi. Čislani slovenski sekularizem, na katerega je naša urbana javnost ponosna, kot da bi bil njen *dosežek*, klecne pred ponotranjeno prepovedjo katoliške morale. Ker ne razume več etične razsežnosti prepovedi, mu od nje ostaja le plehka moralka. In tesnoba. Res smo čudni Slovenci: ponotranjili smo prepovedi vseh zahodnih etičnih sistemov, vnemar pa pustili njihovo osvobodilno razsežnost. Če kdaj, se je potrebno v takšnih primerih držati vodila: »Ne sodi, da ne boš sojen«.

Ko je bila bitka zanj končana, se je Čr-

tomir na nabrežju Bohinjskega jezera odločil živeti: a že naslednjega jutra je sprejel resignirano podreditev nazoru, v katerega ni verjel. Ostalo življenje je preživel v duhovni izpraznjenosti nepripravega spreobrnjenja. O podobnih zgodbah je, z več pikrosti in hudomušnosti, pisal Cankar v *Hlapcih*. Slivnik je lahko od blizu spremljal žalostno usodo takšnih podalpskih Darth Vaderjev; kdo ve, če se mu ni v trenutku obupa smrt zazdela bolj časten izhod od zlaganega životarjenja?

Naj bo tako ali drugače, njegova poslednja gesta je nosila pečat njegove osebnosti: bila je samosvoja, trmasta, nepričakovana, spektakularna, uporniška, protislovna.

Nekaj posebnega je bilo v tem klenem sinu koroške zemlje, ki se v vseh letih svetovljanskega življenja ni znebil krepkega, nekoliko nerodnega mežiškega naglasa). Predstavljal je tip intelektualca, ki ga pri nas pred njim nismo poznali: pokončnega, a prebrisanega *enfant terrible*, polnokrvnega plebejca, ki se je s pomočjo nespornih osebnih vrtilin prerinil v sam oblastni vrh in se ves čas gibal v nevarnem trikotu med politiko, poslom in žurnalizmom. Nikoli se ni pustil izriniti iz okolice centrov odločanja, a jim nikoli ni zares pripadal. Prefrigani Prometej, ki je vedno znova razjezil bogove tako, da je ob nepričakovanih trenutkih njihove najbolj varovane skrivnosti izdal *plebsu*. A se nikoli ni pustil vkleniti pošastnemu jastrebu kaznovanja. Vse do tistega januarskega popoldneva.

Če hočemo pravilno oceniti Slivnikovo delo, ga ne smemo soditi z varne razdalje cenene moralizma ali z lažne vzvišenosti prevzetnega intelektualizma. Primerjati ga moramo z ljudmi njegovega kova: s pokončnimi, polnokrvnimi beštijami

iz novinarskega zverinjaka našega časa. Z malo več osebnega poguma bi bil lahko postal možka verzija Oriane Fallaci; z malo manj pohlepa in več intelektualne discipline bi lahko postal slovenski Indro Montanelli; z malo več rafiniranosti in izobrazbe bi lahko bil naš Christopher Hitchens. Za vse troje mu je primanjkovalo moralne ogorčenosti. Tako je ostal, kar je bil. Resnični *maverick* slovenske tranzicije in hkrati ena njenih najbolj reprezentativnih osebnosti. Med ostalim se je odlikoval po lastnosti, ki ga je nazadnje verjetno pripeljala do roba: tako kot lisica iz poezije Alojza Ihana nikoli ni znal zaspati na lovorikah.

*

Samo na en način se lisica lahko zanesljivo reši: izkopati mora votlino hitreje, kot so jo psi sposobni preiskati.

In ko se psi razočarano odpravijo iz zapuščene votline in nadaljujejo po njenih sledih, mora ona izkopati že naslednjo. Ali že tretjo. Tako se stalno več razdalja in včasih postane že tolikšna,

da bi se lisica lahko mirno ulegla ter brez tveganja počivala, se parila, kotila mladiče, bila brez skrbi. Vendar je zanimivo,

da taka lisica še naprej koplje, da dela to čedalje hitreje in vedno bolj zagnano, da postaja pozorna tudi na lego votlin in premišljeno določa njihove oblike, da postopoma obvladuje kopanje v trdo zemljo,

v lapor, granit, beton in železo, da prečka reke, se zažira v gore, zavzema morja ... In nekoč se psi zasledovalci začutijo čudno

nemirni, kot da jih je nekdo začel zasledovati. ●

ZAHVALJUJEMO SE VSEM, KI STE Z DONACIJAMI POMAGALI PRI NASTANKU TE ŠTEVILKE.

RAZPOTJA NE MOREJO IZHAJATI BREZ VAŠE PODPORE. IZKAŽETE JO LAHKO TUDI Z DONACIJO NA TRANSAKCIJSKI RAČUN DRUŠTVA HUMANISTOV GORIŠKE: SI56 0475 0000 1549 723